

Мудрик К.А.

студентка,

Тернопільський національний економічний університет

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Навколишнє природне середовище – це вода, яку ми п'ємо; земля, по якій ми ходимо і на якій вирощуємо їжу; повітря, яким ми дихаємо. За оцінкою спеціалістів майже 50% усіх захворювань безпосередньо пов'язані із забрудненням навколишнього природного середовища [1, с. 6].

Тому оберігаючи природу ми захищаємо й оберігаємо власне здоров'я й життя. Ми можемо вибрати яку воду нам пити чи яку їжу нам споживати, а от дихати змушені постійно. Саме тому у своїй статті я хочу звернути увагу на такий об'єкт правової охорони як атмосферне повітря. Атмосферне повітря необхідне для дихання живих істот і є одним із засобів забезпечення життя особи, право на яке гарантується статтею 27 Конституції України. Оскільки життя без повітря неможливе, то у ст. 13 Конституції України закріплено, що атмосферне повітря є об'єктом права власності Українського народу; від імені та в інтересах народу ефективно управління атмосферним повітрям здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування [2].

Бурхливий розвиток науки і техніки, в останні десятиліття все гостріше ставить перед людством питання раціонального використання природних ресурсів, зокрема й атмосферного повітря. В гонитві за швидкими прибутками багато підприємців керуються висловом французького короля Людовіка XV – «Після нас хоч потоп». Тому на сьогоднішній день з особливою гостротою постає питання впровадження ефективних економіко-правових механізмів захисту атмосферного повітря [3].

Доцільність розкриття проблемних аспектів охорони атмосферного повітря зумовлена цілою низкою обставин, саму тому в умовах сьогодення це питання дійсно вийшло на перший план в Україні.

Атмосферне повітря – один з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища. У природному стані складається з суміші газів: це переважно азот (понад 78 %) та кисень (близько 20 %), а також аргон, вуглекислий газ, водень, гелій, неон, озон, пил, водяна пара та деякі інші речовини. Атмосферне повітря є необхідною фізичною і біологічною умовою існування людини та джерелом життя на Землі. Від його якості залежить здоров'я людини. Атмосферне повітря також має важливе економічне значення. Воно використовується як сировина для хімічної промисловості, енергетичний ресурс, середовище зв'язку і руху літальних апаратів, для скидання відходів виробництва тощо. Науково-технічний прогрес розширив масштаби використання ресурсів та властивостей атмосферного повітря. Водночас значно зріс і негативний антропогенний вплив на атмосферне повітря. Масштаби його забруднення відходами виробництва набули загрозливого характеру для здоров'я людини, озонового шару, погоди та клімату нашої планети [3].

Дослідженням атмосферного повітря як об'єкту правової охорони здійснювалося такими представниками сучасної науки як: В. Костицький, Н. Малишева, Ю. Шемшученко, Г. Балюк, І. Каракаш, Н. Кобецька.

Вченими пропонується ціла низка визначень поняття «атмосферне повітря». В. Петров визначає атмосферне повітря як «природний об'єкт, що охороняється законом і є газовою оболонкою нашої планети, яка виконує екологічну, економічну й оздоровчу функції». О. Дубовик вважає, що атмосферне повітря є життєво важливим компонентом навколишнього природного середовища; це природна суміш газів атмосфери. В. Яковлев характеризує атмосферне повітря як компонент у системі життєзабезпечення життєдіяльності людини й інших організмів. І. Каракаш називає його одним із основних компонентів навколишнього природного середовища. В. Андрейцев і Г. Балюк визначають його одним із основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища [4].

Легальне визначення поняття «атмосферне повітря» подається у Законі України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року, згідно з яким атмосферне повітря вживається у двох значеннях: у преамбулі – як один із основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища, а у ст. 1 – як життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих будинків та інших приміщень [5].

Основою правового регулювання охорони атмосферного повітря є вищезгаданий Закон України «Про охорону атмосферного повітря», який спрямований на збереження сприятливого стану атмосферного повітря, його відновлення і поліпшення для забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини, а також відвернення шкідливого впливу на навколишнє природне середовище.

У галузі охорони атмосферного повітря встановлюються:

- нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря;
- нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря і шкідливого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарними джерелами;
- нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел;
- технологічні нормативи допустимого викиду забруднюючих речовин.

Законодавством можуть встановлюватися й інші нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.

Контроль у галузі охорони атмосферного повітря може бути трьох видів: державним, виробничим та громадським.

Державний контроль у галузі охорони і використання атмосферного повітря здійснюється:

- Міністерством екології та природних ресурсів України і його органами на місцях;
- Міністерством охорони здоров'я України та його органами на місцях;
- Державною автомобільною інспекцією Міністерства внутрішніх справ України та її органами на місцях;

- місцевими органами державної виконавчої влади;
- іншими державними органами, а також органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства України.

Здійснення державного контролю за охороною навколишнього природного середовища та використанням природних ресурсів регулюється статтею 35 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [6].

Виробничий контроль за охороною атмосферного повітря здійснюється підприємствами, установами, організаціями, іншими органами в процесі їх господарської та іншої діяльності, якщо вона шкідливо впливає або може вплинути на стан атмосферного повітря. На думку науковців цей вид контролю також має низку недоопрацювань, які заважають його ефективності [7]. До них можна віднести, наприклад, те, що у ст. 29 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», яка присвячена виробничому контролю не зазначено якими нормативно-правовими актами повинні користуватися підприємства, установи, організації та громадяни-суб'єкти підприємницької діяльності в процесі їх господарської й іншої діяльності, якщо вона чинить шкідливий вплив на стан атмосферного повітря [6].

Громадський контроль у галузі охорони атмосферного повітря здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища, відповідно до Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля [8].

Підсумовуючи дане дослідження, можна зробити висновки, що з метою стабілізації стану повітряного середовища та поліпшення якості атмосферного повітря в Україні слід переглянути стандарти якості повітря, пов'язавши їх із міжнародною системою стандартів.

Список використаних джерел:

1. Екологічне право України: Академ. курс: Підручник для вузів/ Ю. С. Шемшученко, В. Ф. Погорілко, В. П. Нагребельний та ін.: За заг. ред. Ю.С. Шемшученка; Ін-т держава і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київський ун-т права. – К.: Юридична думка, 2005. – 847 с.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Проблемні аспекти охорони атмосферного повітря в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Pravo/45829.doc.htm
4. Рибачек В. Щодо визначення поняття «атмосферне повітря» в екологічному законодавстві України / В. Рибачек // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 7(139). – Ст. 56-57.
5. Закон України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 678.
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
7. Рибачек В. Державний, громадський і виробничий контроль за охороною атмосферного повітря / В. Рибачек // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 5 (149). – Ст. 88-90.
8. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля» від 27 лютого 2002 р. // Офіційний вісник України. – 2002. – № 12. – Ст. 265.